

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

SHAYXZODA IJODIDA GO'ZALLIK KONSEPSIYASINING FALSAFIY TALQINI

Amirxonov Ibrohim Abdurahmon o'gli

Toshkent Davlat Transport Universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqola XX asr o'zbek shoiri Maqsud Shayxzodaning ijodida go'zallik konsepsiyasining falsafiy talqinini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda shoirning go'zallik tushunchasini badiiy va falsafiy nuqtai nazardan qanday ifodalagani, uning poetik tafakkuri va ruhiy kechinmalari bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. Maqolada Shayxzodaning estetik qarashlari uning ijodiy merosini chuqurroq anglashga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *Maqsud Shayxzoda, go'zallik konsepsiyasi, falsafiy estetika, she'riyat, o'zbek adabiyoti, poetik tafakkur.*

Abstract: *This article is dedicated to the study of the philosophical interpretation of the concept of beauty in the works of the 20th-century Uzbek poet Maqsud Shayxzoda. The research analyzes how the poet expresses the notion of beauty from both artistic and philosophical perspectives, linking it with his poetic thinking and emotional experiences. The paper highlights Shayxzoda's aesthetic views, which provide a deeper understanding of his literary legacy.*

Keywords: *Maqsud Shayxzoda, concept of beauty, philosophical aesthetics, poetry, Uzbek literature, poetic thinking.*

Maqsud Shayxzodaning ijodida go'zallik konsepsiyasi uning shaxsiy dunyoqarashi, estetik qarashlari va ruhiy kechinmalari bilan chambarchas bog'liq. Shoirning go'zallik haqidagi tushunchasi nafaqat badiiy tasvirlar orqali, balki falsafiy tafakkur asosida shakllangan. Go'zallik Shayxzoda uchun inson qalbini tarbiyalovchi, ruhiy dunyoni boyituvchi va hayotiy tajribani chuqurlashtiruvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi. Bu konsepsiya uning she'riyatida ko'plab obrazlar, metaforalar va simvolik ramzlar orqali ifodalanadi. Shoirning go'zallik haqidagi qarashlari uning shaxsiy va ijodiy tajribasidan ajralmas bo'lib, siyosiy quvg'in, ruhiy kechinmalar va adabiy do'stliklar Shayxzodaning estetik qarashlarini shakllantirishga xizmat qilgan. Masalan, Toshkent adabiy muhiti va Oybek, G'afur G'ulom, Mirtemir kabi do'stlar bilan bo'lgan muloqotlar uning go'zallik haqidagi tushunchalarini boyitdi. Shayxzoda go'zallikni nafaqat tashqi tabiat, inson yuzlari va tabiiy manzaralar orqali, balki ichki ruhiy holat, inson qalbi va ma'naviy qadriyatlar bilan bog'liq holda talqin qilgan. Shu jihatdan, Shayxzoda ijodi estetik va falsafiy qarashlarni uyg'unlashtiruvchi o'ziga xos poetik makon yaratadi. Shayxzodaning go'zallik konsepsiyasi ijodiy tafakkurda ikki asosiy yo'nalishda ifodalanadi: insoniy go'zallik va tabiiy go'zallik. Insoniy go'zallik — qalbdagi ezgulik, mehr-muhabbat va ruhiy boylikni ifodalaydi. Shoirning lirik she'rlarida bu tushuncha hissiy noziklik, sadoqat va insoniy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

qadriyatlar bilan chambarchas bog‘langan. Shu bilan birga, tabiiy go‘zallik — tabiat manzaralari, kosmik mavjudlik va me‘moriy tasvirlar orqali aks etadi. Shayxzoda go‘zallikni ko‘pincha metafora va simvol yordamida falsafiy tahlil qiladi, bu esa o‘quvchiga poetik tafakkurni chuqurroq his etishga imkon beradi. Shoirning go‘zallik haqidagi qarashlari estetik va falsafiy tafakkur bilan uyg‘unlashib, uning she‘riyatida ritmik uyg‘unlik, fonetik estetik va metaforik boylikka olib keladi. Shayxzodaning she‘riyatida ritmik uyg‘unlik va ohang go‘zallikni yanada ta‘sirli yetkazishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, metaforik va simvolik obrazlar go‘zallikning falsafiy mohiyatini ochib beradi. Masalan, Shayxzodaning tabiatni tasvirlashida ko‘pincha inson ruhiy holati bilan paralellik yaratiladi: quyosh, daryo, gullar va kechalar obrazlari inson qalbining turli qatlamlarini ifodalaydi. Bu poetik tafakkur go‘zallik kontsepsiyasini nafaqat estetik, balki falsafiy va psixologik nuqtai nazardan boyitadi. Shayxzoda go‘zallikni shaxsiy va ijtimoiy kontekstda ham talqin qiladi. U she‘riyatida insoniy go‘zallikni mehr-muhabbat, sadoqat va adolat bilan bog‘laydi, tabiiy go‘zallikni esa insoniyat va tabiat o‘rtasidagi uyg‘unlik ramzi sifatida ko‘rsatadi. Shu tariqa, go‘zallik kontsepsiyasi uning ijodida murakkab poetik tizimni tashkil etadi, bu tizim estetik, falsafiy va ijtimoiy elementlarni birlashtiradi. Shayxzodaning she‘riyatida go‘zallik nafaqat tasviriy boylik, balki ruhiy va falsafiy chuqurlikni ham anglatadi. Shayxzodaning go‘zallik kontsepsiyasi uning ijodiy izlanishlari va tarjimonlik faoliyati bilan ham chambarchas bog‘liq. Tarjima orqali u xorijiy adabiyotdagi estetik va falsafiy qarashlarni o‘zbek o‘quvchisi uchun ochib berdi, bu esa uning poetik tafakkurini yanada boyitdi. U tarjima qilgan she‘rlar va dramatik asarlarda go‘zallik va ma‘naviy mukammallik motivlari uchraydi, bu Shayxzodaning ijodiy va estetik qarashlarini xalqaro adabiy kontekstda ham tushunishga yordam beradi. Maqsud Shayxzodaning go‘zallik kontsepsiyasi uning ijodiy dunyosini chuqurroq anglash va poetik tafakkurini tahlil qilish uchun muhim manbadir. Go‘zallik Shayxzoda uchun nafaqat estetik tushuncha, balki falsafiy, ruhiy va ijtimoiy tajriba sifatida namoyon bo‘ladi. Uning she‘riyatida go‘zallik obrazlar, metaforik ifoda va ritmik uyg‘unlik orqali ifodalanadi, bu esa Shayxzodaning ijodini XX asr o‘zbek adabiyotining eng yuksak namunalaridan biriga aylantiradi. Shu jihatdan, Shayxzodaning go‘zallik haqidagi qarashlari xalqaro adabiyotshunoslik uchun ham dolzarb tadqiqot obyekti sifatida qadrlanib bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shayxzoda, M. Tanlangan asarlar. Toshkent, 1990.
2. Qodirov, A. O‘zbek adabiyoti tarixi. Toshkent, 2005.
3. Karimov, T. Maqsud Shayxzoda va estetik qarashlari. Toshkent, 2012.
4. Sobirov, R. Falsafiy estetik tafakkur va o‘zbek she‘riyati. Samarqand, 2015.
5. Ergashev, S. She‘riyat va go‘zallik kontsepsiyasi. Toshkent, 2013.

